

МАЛАДЗЁЖНЫ ДЫЗАЙН БЕЛАРУСІ СЁННЯ

Ленсу Я.Ю., кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт, загадчык кафедры тэорыі і гісторыі дызайну Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў

Ключавыя словы: дызайн, маладзёжная творчасць, дызайнерская адукацыя, выставы дызайну, конкурсы дызайнерскай творчасці.

Адным з асноўных момантаў развіцця беларускага маладзёжнага дызайну з'яўляецца прафесійная падрыхтоўка маладых спецыялістаў гэтай галіны. Зараз у нашай краіне дызайнерскую адукацыю можна атрымаць ў шэрагу вышэйшых навучальных устаноў.

Вядучай навучальнай установай, дзе навучаюцца дызайнеры, з'яўляецца Беларуска дзяржаўная акадэмія мастацтваў з яе факультэтам дызайну і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, які ў 2011 г. адзначыў сваё 35-годдзе. На факультэце працуюць пяць дызайнерскіх кафедраў: прамысловага дызайну; графічнага дызайну; інтэр'ера і абсталявання; касцюма і тэкстылю; тэорыі і гісторыі дызайну.

Базавай кафедрай факультэта з'яўляецца кафедра прамысловага дызайну. Кафедра рыхтуе спецыялістаў па накірунках: «Дызайн сродкаў вытворчасці і транспарту», «Дызайн вырабаў бытавога спажывання», «Экспадызайн». Спецыялісты, якіх выпускае кафедра прамысловага дызайну, прызначаны непасрэдна працаваць у прамысловасці, ствараць рэчы прыгожыя, зручныя і ў той жа час тэхналагічныя, прыдатныя для масавай вытворчасці. Вялікая ўвага ў апошнія гады пры навучанні дызайнераў надаецца эрганамічным, эканамічным аспектам дызайну, сувязі дызайну з маркетынгам, што патрабуюць новыя рыначныя адносіны, якія пакрыху складаюцца ў эканоміцы нашай краіны. Сёння ж школа дызайну павінна выпускаць не вузкага спецыяліста, а добра адукаванага дызайнера-універсала, які валодае разам з мастацкім майстэрствам асновамі інжынерных ведаў і, што вельмі важна, умее працаваць у саставе творчага калектыву. Каб падрыхтаваць такога спецыяліста, трэба вырашыць наступныя задачы: забеспячэнне навуковай кампетэнтнасці, глыбіні і цэласнасці працэсу фарміравання прафесійнага светапогля-

ду дызайнера; развіццё творчага мыслення і здольнасці да мэтанакіраванага вобразнага і лагічнага сінтэзу як асноватворных момантаў ва ўнутранай структуры прафесійнай дызайн-дзейнасці; авалоданне арсеналам прафесійных прынцыпаў, метадаў і сродкаў свядомага ажыццяўлення перадапрактных і праектных дызайн-даследаванняў, функцыянальна-тэхнічнай і мастацка-вобразнай выразнасці найбольш істотных характарыстык розных класаў штучных сістэм. На рашэнні гэтых задач сёння канцэнтруецца ўвага супрацоўнікаў кафедры прамысловага дызайну.

Вялікае значэнне ў Беларускай акадэміі мастацтваў надаецца і графічнаму дызайну, дызайну рэкламы. Навучанне ў гэтай галіне вядзецца на кафедры графічнага дызайну. На аддзяленні ёсць тры спецыялізацыі: «Графічны дызайн», «Тэлерэклама», «Фотарэклама». Асноўная задача, якую ставяць перад сабой выкладчыкі кафедры, – прывіццё навучэнцам здольнасці да творчасці, высокі мастацкі густ і добрую выканальніцкую тэхніку. Заданні па кампазіцыі, якія выконваюць студэнты, выходзяць у іх пачуццё прапорцый, рытму, супадпарадкаванасці кампазіцыйных элементаў. Вялікая ўвага надаецца заняткам па колеразнаўству – колер, як лічаць выкладчыкі кафедры, – адзін з асноўных мастацкіх сродкаў дызайнера-графіка, дызайнера-рэкламіста. Аснова метадыкі кафедры – ад фармальных кампазіцыйных практыкаванняў да заданняў па выкананню канкрэтных праектных работ, звязаных са стварэннем выставачных ансамбляў, рэкламных плакатаў, рэкламнай упакоўкі і г.д.

З яшчэ адной галіной дызайну мае справу кафедра інтэр'ера і абсталявання. У аснове метадыкі кафедры комплексны падыход да праектавання інтэр'ера, які прадугледжвае адзінства архітэктуры, дызайну і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Вучэбныя заданні, якія выконваюць студэнты аддзялення, уключаюць і праектаванне інтэр'ераў грамадскіх будынкаў: тэатраў, музеяў, рэстаранаў, – і рэканструкцыю помнікаў архітэктуры, і стварэнне розных узораў мэблі. Метадыка выкладання кафедры ўключае як выкарыстанне і перапрацоўкі гістарычных узораў інтэр'ераў і мэблі, так і стварэнне арыгінальных сучасных

дызайнерскіх рашэнняў, якія адкрываюць новыя напрамкі ў мастацкім праектаванні.

Працуе ў БелДАМ і кафедра касцюма і тэкстылю. Метадыка кафедры заснавана на творчым выкарыстанні багатых традыцый беларускага народнага мастацтва, а таксама на стварэнні новых, арыгінальных узораў сучасных тканін і моднага адзення. Вялікая ўвага ўдзяляецца авалоданню студэнтамі практычнымі навыкамі ў ткацтве ці пашыве адзення, каб яны добра разумелі тэхналогію стварэння твора.

У 2003 годзе ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў была створана і кафедра тэорыі і гісторыі дызайну. Галоўнымі задачамі кафедры з'яўляюцца забеспячэнне высокага ўзроўню выкладання прапедэўтычных і тэарэтычных дысцыплін, навукова-метадычная дзейнасць па забеспячэнні навучальнага працэсу, правядзенні тэарэтычных даследаванняў па праблемах дызайну і падрыхтоўцы магістраў і аспірантаў па спецыяльнасці «Тэхнічная эстэтыка і дызайн». Кафедра праводзіць актыўную работу па ўдасканаленню зместу і метадыкі выкладання тэарэтычных і прапедэўтычных дысцыплін на факультэце, арганізуе навуковыя, навукова-метадычныя семінары і канферэнцыі. Асабліва ўвага ўдзяляецца навучанню студэнтаў камп'ютэрным тэхналогіям. З 2008 года кафедра вядзе падрыхтоўку спецыялістаў па накірунку спецыяльнасці «Дызайн (віртуальнага асяроддзя)». Першы выпуск такіх спецыялістаў адбыўся ў 2008 годзе.

Такім чынам, дызайнерскія кафедры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, будучы скіраваныя на розныя галіны дызайну, робяць адну справу падрыхтоўкі кадраў для дызайнерскай дзейнасці ў рэспубліцы.

Трэба сказаць, што ў апошнія гады ў Беларусі дызайнерскую адукацыю стала магчыма атрымаць не толькі ў Акадэміі мастацтваў. У 1999 годзе быў першы выпуск аддзялення дызайну Еўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэта. Гэтая спецыялізацыя створана пры факультэце мастацтваў названай навучальнай установы. У 1997 годзе ў ЕГУ адкрыта кафедра дызайну. У 2004 годзе, пасля закрыцця ЕГУ, аддзяленне дызайну гэтай навучальнай установы пераведзена ў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт на гуманітарны факультэт. Тут кафедра ды-

зайну для падрыхтоўкі студэнтаў вядучым накірункам абрала камунікатыўны дызайн. Яна рыхтуе спецыялістаў для ажыццяўлення праектна-творчай, навукова-даследчай, экспертнай, кансультацыйнай, арганізацыйна-метадычнай, педагагічнай і кіраўніцкай дызайн-дзейнасці.

Аднак трэба сказаць, што цяпер ў Мінску дызайнерскую адукацыю можна атрымаць і на кафедры мастацтваў Дзяржаўнага інстытута кіравання і сацыяльных тэхналогій Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Гэтая кафедра ў названы інстытут была пераведзена ў 2004 годзе з Міжнароднага гуманітарнага інстытута, які да гэтага часу таксама існаваў пры БДУ. Зараз кафедра мастацтваў ДІКСТ ажыццяўляе падрыхтоўку дызайнераў рэчава-прасторавых комплексаў (інтэр'ер, гарадское асяроддзе, камп'ютэрнае мадэляванне асяроддзя). Навучальная праграма тут прадугледжвае спалучэнне прафесійнай падрыхтоўкі ў дызайнерскім праектаванні з навыкамі ў мастацтве жывапісу, малюнку, пластыкі, а таксама навейшымі матэматычнымі і інфармацыйнымі тэхналогіямі мадэлявання асяроддзя. Дызайнеры таксама атрымліваюць веды па тэорыі і гісторыі мастацтва і дызайну, сучасных стратэгіях формаўтварэння і праектавання, камп'ютэрных тэхналогіях.

У 2002 годзе была адкрыта кафедра «Дызайн архітэктурнага асяроддзя» на архітэктурным факультэце Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта. Тут вядзецца падрыхтоўка спецыялістаў у галіне дызайну архітэктурнага асяроддзя: архітэктурна ўнутраных прастораў і урбадызайн.

Дзейнічае кафедра дызайну і ў Інстытуце сучасных ведаў імя А.М. Шырокава. Тут вядзецца падрыхтоўка па спецыяльнасцях: «Дызайн інтэр'ераў», «Дызайн віртуальнага асяроддзя», «Мадэляванне адзення». Выпускнікі кафедры паспяхова працуюць у розных дзяржаўных і камерцыйных структурах. Выхаванцы інстытута сталі пераможцамі многіх прэстыжных конкурсаў мастакоў-мадэльераў, такіх як «Млын моды» ў Мінску, «Белая амфара» ў Віцебску, «Адміралцейская голка» ў Санкт-Пецярбурзе, «Рускі сілуэт» у Маскве.

Створана кафедра дызайну і ў Мінскім інстытуце кіравання. Тут вядзецца

падрыхтоўка па спецыяльнасцях «Дызайн інтэр'ера» і «Дызайн віртуальнага асяроддзя». Першы набор ажыццяўлены ў 2006 годзе. Характэрнай асаблівасцю інстытута з'яўляецца тое, што ў сістэме ацэнкі ведаў студэнтаў па тэарэтычных дысцыплінах пераважае метады тэсціравання. Ацэнка вынікаў тэсціравання ажыццяўляецца з дапамогай камп'ютэрнай тэхнікі, што забяспечвае найбольш аб'ектыўнае ацэньванне ведаў студэнтаў. У 2011 годзе адбыўся першы дызайнерскі выпуск гэтай навучальнай установы.

Акрамя Мінска, існуе свая дызайнерская школа і ў Віцебскім дзяржаўным тэхналагічным універсітэце, дзе вось ужо 25 год дзейнічае кафедра дызайну. У ВДТУ ажыццяўляецца падрыхтоўка дызайнераў па чатырох накірунках: «Дызайн аб'ёмны», «Дызайн рэчава-прасторавых комплексаў», «Дызайн камунікатыўны», «Дызайн касцюма і тканін». Што тычыцца апошняга накірунку, то віцебская школа лічыцца вельмі сільнай. Пра гэта, напрыклад, гаворыць тое, што Гран-пры конкурса мадэльераў-дызайнераў «Белая амфара» амаль заўсёды заваёўвалі выпускнікі ВДТУ. Маюць поспехі і віцебскія студэнты-рэкламісты, якія неаднаразова ўдзельнічалі ва Усерасійскім конкурсе рэкламы «Завадны апельсін» і ў 2001 годзе атрымалі там сярэбраную ўзнагароду.

Як бачым, дызайнерская адукацыя ў Беларусі паступова набірае сілы, пашыраецца колькасць навучальных устаноў, дзе моладзь можа атрымаць прафесію дызайнера, прычым у разнастайных галінах гэтай дзейнасці.

Актыўна ўдзельнічаюць маладыя людзі і ў практычнай дызайнерскай дзейнасці. Так, у пачатку 2000-х гадоў з удзелам маладых беларускіх дызайнераў быў выкананы шэраг цікавых распрацовак у галіне аптыка-механікі. Напрыклад, з прадпрыемствам «Белтэкс Оптык» паспяхова супрацоўнічаў нядаўні выпускнік Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Алег Дольнікаў. «Белтэкс Оптык» – гэта невялікая прыватная фірма пад амерыканскім патранажам на базе Лідскага аптыка-механічнага завода. Фірма выпускае папулярныя ў ЗША і Заходняй Еўропе аптычныя прыборы маркі Yukon. Дырэктар прад-

прыемства падзяліў дызайнераў на чатыры катэгорыі: адзін можа зрабіць толькі эскізны малюнак знешняга выгляду выраба, другі – даць эскіз і аб’ёмную мадэль, трэці, акрамя гэтага, здольны стварыць рабочы ўзор з улікам аптычнай схемы, а чацвёрты – той, хто можа адсочваць выраб у вытворчасці. Алега ён аднёс да чацвёртай катэгорыі. Дольнікаў з’яўляецца распрацоўшчыкам цэлага шэрагу вырабаў, створаных на лідскім аддзяленні фірмы. Гэта і глядзельная труба «Скаўт» 30-разовага павелічэння, і прыбор начнога бачання «Сібір», аналага канструкцыі і формы якога няма нідзе ў свеце, і біноклі арыгінальнай формы, і інш. У 2004 годзе дызайнеру А. Дольнікаву за серыю аптычных прыбораў, якія дэманстраваліся на міжнародных спецыялізаваных выставах Shoot-Show 2002 (ЗША), Fotokina 2002 (Кёльн), «Паляванне і рыбалоўства 2003» (Масква), Грамадскім аб’яднаннем «Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі» была прысуджана прэмія ў галіне дызайну сярод творчай і навуковай моладзі.

Аднак трэба сказаць, што сёння нашы маладыя дызайнеры не вельмі ахвотна ідуць працаваць у прамысловаць. Некаторыя ж з выпускнікоў Беларускай акадэміі мастацтваў працуюць у дызайне прамысловых вырабаў за межамі нашай краіны. Так, Максім Назараў, які скончыў аддзяленне дызайну БДАМ у кацы 90-х гадоў, пераехаўшы ў Маскву, вельмі паспяхова займацца там стварэннем гадзіннікаў. З пачатку 2000-х гадоў яго распрацоўкі выстаўляліся на буйнейшых гадзіннікавых выставах, салонах, дзе атрымалі высокае прызнанне. У французскай газеце «Фігаро» ў артыкуле, прысвечаным новым тэндэнцыям у дызайне гадзіннікаў, мадэлі Назарава былі пастаўлены нароўні з «Карцье», атрымаўшы, такім чынам, вельмі высокую адзнаку. Першую аўтарскую серыю гадзіннікаў «NO.Y top-lock» і «NO.Y classic» Максім стварыў у 2002 годзе. Адрэзаны дызайн тут падкрэсліваўся працаёмкай тэхналогіяй – фрэзераваннем і паліроўкай сталі. Настуны цікавы гадзіннік Назарава «Z-Titan» адрозніваўся яшчэ большай працаёмкасцю – тут корпус гадзінніка быў фрэзераваны з цэльнай тытанавай нарыхтоўкі

і адпаліраваны ўручную. Адна з апошніх распрацовак Максіма – мадэль «NO-Y supremus», візуальны вобраз якой сфарміраваўся ў аўтара пад уплывам творчасці піянераў савецкага дызайну, мастакоў-канструктывістаў.

Далей трэба сказаць, што маладыя беларускія дызайнеры дастаткова актыўна працуюць у галіне праектавання мэблі. Наталля Валахановіч, дырэктар УП «Лідер мебель», – аўтар распрацовак набораў кухоннай мэблі з масіву дуба «Мадэна», «Верона», а таксама корпуснай мэблі і сталоў з натуральнага дрэва. Андрэй Вільчыцкі – распрацоўшчык мэблевых вырабаў для каталога прадукцыі ЗАТ «Пінскдрэў», прадпрыемства, якому ў 2010 годзе споўнілася 130 год. Алеся Кахно вядома як стваральнік мэблі са шкла і металу (2003), інтэр’ераў фірменнага магазіна ЗАТ «Пінскдрэў» ў Мінску (2006), мэблі і інтэр’ера для сеткі кафейняў «Амата» (2007). Ганна Лебедзева працавала над стварэннем праектаў корпуснай мэблі, кухонных набораў «Святлана», «Алена», «Данііл», «Наталі», «Алімп», «Фараон», «Корвальд», «Оскар», «Вікторыя». Віталій Невар стварыў праграму корпуснай мэблі «Атыка», гасціныя і спальні «Амелія» і «Элада» (2003), наборы мэблі для адпачынку «Севілья», «Таледа», «Персей» (2004 – 2005), праграму мэблі «Твіст» для абедзенных зон (2004), серыю стулаў «Уліан», дызайн інтэр’ераў бара «Каралін», бильярднага клуба і бара «Карамболь». Аляксандр Пардаеў, будучы выкладчыкам Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта, з’яўляецца таксама распрацоўшчыкам дызайн-праектаў мэблі для жылых, гандлёвых і офісных памяшканняў, ствараемых па індывідуальных заказах. Віталій Сіманаў, нягледзячы на малады гады, ужо начальнік групы праектавання мэблі ЗАТ «Пінскдрэў», займаўся стварэннем дызайн-праектаў стулаў серый «Оскар», «Гранд», «Кантры», «Цэзар». Цікавыя работы па праектаванні інтэр’ераў і мэблі зрабіла і малады гродзенскі дызайнер Наталля Чарнецкая. Ёй належыць распрацоўка па дызайну «Любімы дом», праект «Дом», інтэр’ер-дызайн памяшканняў цэнтра мэблі «Сенат» (2003–2007).

Цікава працуе па стварэнню інтэр’ераў і маладая сямейная пара Ганна і Станіслаў Ма-

кеевы, пераможцы шматлікіх прафесійных конкурсаў. Як у канцэптуалістам па сваёй сутнасці, у іх лепш за ўсё атрымліваюцца стылявыя аб'екты, ці то рэканструкцыя старога будынка ГУМа («Бенетон»), ці то праект галерэі керамічнай пліткі на будаўнічым рынку ва Ўруччы, ці то офіс «Лантрэ», ці то дэкарацыі да спектакля «Дом, дзе спяць прыгажуні» на Малой сцэне тэатра імя Янкі Купалы.

Маладыя беларускія дызайнеры спрабуюць свае сілы і ў формаўтварэнні транспартных сродкаў. Напрыклад, цікавая распрацоўка матацыкла пад назвай «Silver Stork» была зроблена ў майстэрні пад кіраўніцтвам Юрыя Шыфа. Праўда, гэты матацыкл выкананы ў адным экзэмпляры, але ўяўляе вельмі прыкметнае стварэнне дызайнерскай фантазіі. У аснову формы машыны пакладзены вобраз бусліка – адвечнага сімвала Беларусі. І сапраўды, кампазіцыйна-пластычнае рашэнне матацыкла заснавана на вобразе птушкі ў палёце. Гэтую мадэль можна аднесці да катэгорыі «шоу-байк», г.з. «дэманстрацыйны матацыкл». Але машына прыдатная і да эксплуатацыі, тэрэтычна можа развіць хуткасць да 180 кіламетраў у гадзіну. Характэрнай прыкметай дызайнерскага рашэння з'яўляецца тое, што ўсе крапёжныя элементы мышыны схаваны ад вачэй.

Да моладзі можна аднесці і распрацоўшчыка дызайну бензазаправачных станцый Аляксея Шышко. Ён працуе ў фірме «V.D.Studio», якая займаецца стварэннем такіх аб'ектаў. Сам дызайнер гаворыць, што вобразы ён чэрпае ў ваеннай тэхніцы, авіябудаванні, у сучаснай урбаністычнай архітэктуры. Хоць Аляксей прызнае, што бензазаправачныя станцыі займаюць у яго творчасці цэнтральнае месца, робіць ён таксама распрацоўкі гарадской мэблі: сучасных прыпынкаў транспарту, лавачак, сметніц, паказальнікаў, уездаў у горад. Усе яго работы нясуць на сабе адзнаку нейкай «касмічнасці» формы, ствараюць уражанне незвычайных аб'ектаў будучага. Аляксей адзначае, што яго ў творчасці натхняе фантастычны свет чужых цывілізацый і высокія тэхналогіі мегаполісаў будучыні. А яшчэ – музыка!..

Вельмі цікава працуюць у Беларусі і маладыя дызайнеры-мадэльеры. Адзін з найбольш

вядомых – Іван Айплатаў. Яшчэ ў пачатку 2000-х ён стаў пераможцам Міжнароднага фестывалю моды «Поры года» ў Адэсе. Тут яго калекцыя «Палігон» была прызнана лепшай авангарднай работай. У 2005 годзе ў рамках «Тыдня моды ў Маскве» ў Гасціным Двары на Ільінцы прайшоў паказ калекцыі сезона «Вясна-лета 2006» Івана Айплатава. Гэтая калекцыя выдзялялася вельмі смелым рашэннем, можна сказаць, рызыкаўным, на грані таго, што клічуць «порна». Тут можна было бачыць пінжак для плейбоя з шчыльнай белавай бавоўны, які адстрочаны парашутнымі рэменямі, шорты з камуфляжным малюнкам дапаўняліся смокінгам са стрэч-вялюру ружовага колеру, вузкія, як калготкі, джынсы, ружовыя з чорнымі карункамі ды ў клетку мікрашорты, карункавыя боты-панчохі з падвязкамі, шаўковая сукенка з леапардавым малюнкам і інш. Вялікую ўвагу надаў мадэлю і фурнітуры. Так, вельмі цікава глядзеліся спражкі ў выглядзе бабуліных кручкоў. Добра быў прапрацаваны і абутак. 70% калекцыі прадстаўляў мужчынскі гардэроб. Як лічыць Іван, у мужчынскім адзенні ёсць месца для эксперыменту і, калі хочаце, хуліганства. Пры стварэнні жаночага вобразу, у першую чаргу, думаеш, як яе упрыгожыць. А ў мужчынскім адзенні можна ўволю пафантазіраваць.

Заслужыла ўвагу маскоўскіх мэтраў моднай індустрыі і малады беларускі дызайнер-мадэльер Вольга Самошчанка, якая паказала сваю элегантную калекцыю «Вясна-лета 2006». Што кідалася ў вочы ў мадэлях Вольгі – гэта плісіроўкі, рукава-крыльцы, паясы і аплікацыі з вітога шнура, колеравыя кантрасты, дасканалы крой. У калекцыі Самошчанкі можна было бачыць белую сукенку з заніжанай таліяй і аборкамі, упрыгожаную бантам на грудзях, ізумрудна-зялёны плашч з шырокімі рукавамі, сукенку з запахам разбеленага рудога колеру, класічныя англійскія трэнч з тонкай воўны, смелыя злучэнні вішнёвага, пурпурнага, серабрыстага, шакаладнага. Характэрна, што Вольга ўмее ўплятаць рысы *haut couture* ў свае калекцыі *prêt-a-porter*. Тут і ручная работа, і ювелірнае кравецкае выкананне, і вытанчаная прыгажосць.

Цікава працуюць і іншыя маладыя беларускія дызайнеры-мадэльеры. У іх ліку

можна назваць Таццяну Яфрэмаву, якая працуе на Віцебскім футравым камбінаце. З калекцыяй «Свабодны палёт ў поўню» яна ўвайшла ў фінал мінскага конкурсу «Міла Плюс», атрымала Гран-пры на конкурсе аўтарскіх калекцыяў «Крышталёвы манекен» за калекцыю «МІХ-2 ці Крэкс, Пэкс, Фэкс». Ёю створаны таксама калекцыі «Пантэра», «Каля Нуля», «Мімікрыя», «Крывавае Меры», «Хто падставіў труса Роджэра?», «Паветраны пацалунак» і інш. Усе калекцыі Таццяны адрозніваюцца не толькі арыгінальнымі назвамі, але і наватарскімі дызайнерскімі рашэннямі.

Вельмі важнае значэнне для развіцця маладзёжнага айчыннага дызайну адзення мае традыцыйны конкурс «Белая амфара», які праходзіць у Віцебску. У 2001 годзе праходзіў сёмы конкурс дызайнераў-мадэльераў. Асноўным прэтэндэнтам на Гран-пры на гэтым конкурсе, ужо ў трэці раз, была дызайнер ЗАТ «Мілавіца» Алена Мітг. Яе калекцыя «Дур», як адзначалі многія, як мага больш адпавядала намінацыі лаўрэатаў «Буцік». Але, ўрэшце рэшт, трэці раз даваць Гран-пры Алене не захацелі і прысудзілі ёй першае месца. Гран-пры ж пасля доўгіх спрэчак аддалі двум мінскім студэнткам – Таццяне Картэс і нам ужо знаёмай Вользе Самошчанка, якія прадставілі калекцыю «Новенькія». Акрамя названых дызайнераў, пераможцамі конкурсу 2001 года сталі маладыя дызайнеры Таццяна Лісавенка (1 месца за калекцыю «Чорна-белае кіно»), Марына Арысава (1 месца за калекцыю «Авіатар»), Іван Айплатаў (1 месца за калекцыю «Шэйкер»), Тамара Грыдавец (2 месца за калекцыю «Для цябе»), Наталля Петракоўская (2 месца за калекцыю «Знікаючы адліў»), Таццяна Яфрэмава (2 месца за калекцыю «Blue system»).

У 2002 годзе конкурс «Белая амфара» абмяркоўваў увесь Віцебск. На гэты раз рэжысёр і аўтар ідэі конкурсу Марына Раманоўская ператварыла подыум «Белай амфары» ў аэрапорт. Адкрывала конкурс шоу «Белая амфара. Зала чакання». Сапраўды, зала чакання аэрапорта – гэта чаканне новых сустрэч, сустрэч са старымі і новымі сябрамі, чаканне чагосьці новага. Праўда, імёны ўдзельнікаў у асноўным былі старыя, але ідэі новыя. Гран-

пры на гэты раз атрымала віцебскі малады мадэльер Марына Давыдава з ТАА «КІМ» за калекцыю «Намалой мне сваё каханне». Цікава, што ўжо знаёмая нам Таццяна Яфрэмава, не заняўшы на гэтым конкурсе ніякага месца, за калекцыю «Мікс» атрымала самую каштоўную прэмію – чэк на \$500, які можна было атаварыць у фірменным магазіне Nike (для параўнання – Гран-пры было толькі \$450).

«Белая амфара» 2003 года адкінула былы эпатаж, сексуальнасць і звярнулася да ўсходніх матываў і стылю мілітары. У конкурснай тэме «Таццянін дзень» з 97 калекцыяў 59 прадставілі студэнты. Найбольш моцна заявілі аб сабе Інстытут сучасных ведаў і Віцебскі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт. Многія калекцыі студэнтаў, па прызнанню экспертаў, не саступалі зробленым прафесіяналамі. Першае месца ў гэтай тэме заняла выпускніца ВДТУ Любоў Яўціхава. Яна ж стала і лаўрэатам «Арт-сесіі», атрымаўшы накіраванне на стажыроўку ў Рымскую акадэмію касцюма і моды. Вядомы расійскі гісторык моды Аляксандр Васільеў, які доўга жыў у Францыі і прысутнічаў на конкурсе, назваў Любу яркім дызайнерам з вялікім будучым.

Гран-пры 2003 года, як і ў 2002-м, атрымала малады дызайнер ААТ «КІМ» Марына Давыдава. Яе калекцыя называлася «Гульня ў бісер». Аднатонная бавоўна з лайкрай, дзякуючы аўтарскаму рысунку, розным спосабам пратраўлівання тканіны стварала вобраз багацейшага жывапісу ў касцюме. У другой сваёй калекцыі «Попел сонца» Марына выкарыстала кімаўскія тканіны – вялор і шоўк, папярэдне выварыўшы іх, што стварыла эфект сціску і надавала калекцыі выгляд арыгінальнай аўтарскай работы.

Атрымала Марына Давыдава Гран-пры і на 10-ай «Белай амфары» у 2005 годзе. Тут яна паказала калекцыю пад назвай «10 Мега пікселяў». Вызначыліся ў гэтым годзе таксама беларускія студэнты Святлана Гнядзёнак (ІСВ імя А.М. Шырокава) – другая прэмія ў намінацыі «Мужчына і жанчына» за калекцыю «Жаніхі.tut.by», Жанна Варабей (ВДТУ) – другая прэмія ў намінацыі «Таццянін дзень» за калекцыю «Кішэня шырэй» і Таццяна Лозка (ВГТУ) – таксама другая прэмія ў гэтай

намінацыі за калекцыю «Оскар Уайльд», Наталля Коцюх (ВДТУ) – другая прэмія ў намінацыі «Дзеці» за калекцыю «Mimi».

На двух наступных «Амфарах» найбольшага поспеху дабілася маладая выкладчыца ВГТУ Людміла Тараканава. У 2006-ым яна атрымала Гран-пры за калекцыю «І зноў Анегін», а ў 2007-ым, калі Гран-пры скіравалася ў расійскае Іванава, ёй дасталася першая прэмія ў намінацыі «Ў рытме жыцця» за калекцыю «Гульня». Абедзве названыя калекцыі Тараканавай былі прызначаны для мужчын. Калекцыя «І зноў Анегін», якая характарызувалася выдатнай прапрацоўкай сілуэту, колеру і фактуры, дэманстравала арыгінальны сучасны погляд на моду пушкінскіх часоў. Мужчынскі ж вобраз у калекцыі Тараканавай 2007 года «Гульня», па меркаванні прэсы, прадстаўляў самае сапраўднае сціплае зачараванне буржуазіі. Журналістамі адзначалася таксама, што гэтая калекцыя была належнай альтэрнатывай вобразу «рэальнага хлопца-пацана», які небяспечна трывала ўваходзіць у ментальнасць сярэднястатыстычнага беларускага мужчыны.

Конкурс «Белая амфара» працягвае існаваць, штогод прыносячы нам новыя цікавыя імёны маладых дызайнерў-мадэльераў. Гэтае мерапрыемства вельмі важнае для развіцця дызайнерскай дзейнасці ў нашай краіне.

Яшчэ адзін карысны для развіцця айчыннага маладзёжнага дызайну конкурс, які праводзіцца ў нас, – «Арт-Сесія». Гэты конкурс-выстаўка візуальных мастацтваў студэнтаў мастацкіх спецыяльнасцей вышэйшых навучальных устаноў быў заснаваны яшчэ ў 1992 годзе як некамерцыйная выставачная акцыя, што мае мэтай падтрымку творчай дзейнасці студэнтаў. У конкурсе можа прыняць удзел любы малады чалавек, незалежна ад курса навучання, які займаецца праблемамі візуальнай культуры. Кожны з удзельнікаў мае права заявіць на конкурс да трох работ. Штогод у конкурсе ўдзельнічае больш за 200 студэнтаў. Усе прадстаўленыя работы разглядае экспазіцыйная камісія з незалежных экспертаў. Работа экспазіцыйнай камісіі з'яўляецца першым адборачным турам конкурсу. З работ, якія прайшлі першы

тур, складаецца грандыёзная экспазіцыя. Звычайна яна ўключае да 500 работ. «Арт-Сесія» прадстаўляе традыцыі знакамітай віцебскай мастацкай школы. Вялікую дапамогу ў правядзенні конкурсу аказваюць аддзел па справах моладзі Віцебскіх абласнога і гарадскога выканаўчых камітэтаў, Культурна-дзелавы Цэнтр «КІМ», Кампанія «Арт Марк» і інш. На «Арт-сесію» прадстаўляюцца работы студэнтаў творчых вун, у тым ліку і дызайнерскага профілю. Праўда, тут фігуруюць работы па дызайну пэўнага характару: візуальны дызайн і арт-дызайн. Удзел у «Арт-сесіі» – вялікае дасягненне для студэнта. Спачатку гэта быў конкурс толькі для віцебскіх студэнтаў, потым былі запрошаны мінскія студэнты і прадстаўнікі іншых беларускіх гарадоў. Пазней сталі прывозіць работы з Расіі, Латвіі і інш. краін.

Ёсць магчымасць студэнцкай дызайнерскай моладзі паказаць свае творчыя магчымасці і на рэспубліканскім конкурсе студэнцкіх работ у галіне ўпакоўкі і этыкеткі «Упакоўка будучага», што ладзіцца ў рамках Міжнароднай спецыялізаванай выстаўкі «Свет упакоўкі», якая з 1999 года праводзіцца ў Мінску. У гэтым конкурсе ўдзельнічаюць не толькі выхаванцы вун, але і вучні сярэдніх мастацкіх устаноў. Так, у 2005 годзе вялікі поспех у конкурсе «Упакоўка будучага» меў Мінскі каледж мастацтваў, выхаванцы якога атрымалі чатыры дыпламы. За вобразна-пластычнае і канструктыўнае рашэнне ўзнагароду атрымала Наталля Грабёнкіна з упакоўкай у выглядзе вялікай цукеркі, якая зачыняецца з абодвух бакоў на арыгінальныя папяровыя замкі. За лаканічнасць і зграбнасць канструкцыі – Алена Машчанка з упакоўкай для цукерак на прынцыпе камбінаторыкі. Упакоўка для дзіцячай кружкі «Божая кароўка» Святланы Кавалеўскай атрымала дыплом за функцыянальнасць і выразнасць вобразнага рашэння. Прамысловая вытворчасць такой упакоўкі была б практычна безадыходнай. Яшчэ адным дыпломам за арыгінальнасць, нетрадыцыйны падыход да рашэння задачы і шматфункцыянальнасць была адзначана ўпакоўка кружкі «Баніфацый» Юліі Канавалавай. Зробленая ёю жоўтая сумачка з ільвом у цяльняшцы, з кішэнькай, з якой гарэзліва тырчыць відэлец,

прыцягнула не толькі ўвагу журы конкурса, але і была сталым аб'ектам жаданняў дарослых і юных наведвальнікаў выставы.

Удзельнічаюць беларускія маладыя дызайнеры і ў іншых прафесійных конкурсах, у тым ліку і за межамі нашай краіны. Вельмі прэстыжным мерапрыемствам ў гэтым плане з'яўляюцца Міжнародныя маладзёжныя «Дэльфійскія гульні». Гэтыя гульні маюць старадаўняе паходжанне. Паводле падання, пасля перамогі над змеям Піфонам каля Дэльфаў (каля 200 км ад Афін) бог Аполон наладзіў спаборніцтвы, якія і далі пачатак Дэльфійскім гульням. Адметнай іх рысай было тое, што атлетычным спаборніцтвам папярэднічалі спаборніцтвы ў музыцы і паэзіі. У Старажытнай Грэцыі Алімпійскія і Дэльфійскія гульні (першыя – у галіне фізічнай культуры, другія – у галіне духоўнай, мастацтваў) былі найбольш вядомыя і шмат у чым роўныя ў святмасці грэкаў: у час іх правядзення прыпыняліся войны, аднолькавая была працэдура ўзнагароджвання пераможцаў, а таксама і вышэйшая ўзнагарода – лаўравы вянок. Аднак у 394 г. н.э. Дэльфійскія гульні, як і Алімпійскія, былі забаронены рымлянамі як паганскія. І толькі ў канцы XX ст. ў Еўропе былі зроблены першыя крокі да ўзнаўлення Дэльфійскага руху. Цяпер сусветны Дэльфійскі рух існуе больш за дваццаць год і налічвае звыш трыццаці краін-удзельніц. Большасць краін праводзяць свае нацыянальныя гульні. Ладзяцца і Дэльфійскія гульні краін СНД. Удзельнічае ў іх і моладзь з Беларусі, у тым ліку маладыя дызайнеры. Так, вялікі поспех прадстаўнікі беларускай дызайнерскай моладзі мелі на трэціх Маладзёжных Дэльфійскіх гульнях краін-удзельніц СНД, якія адбыліся ў Кіеве ў 2005 годзе. На гэтых гульнях дэманстравалі свае таленты маладыя людзі ва ўзросце ад 10 да 25 гадоў. Усяго ў Гульнях прымалі ўдзел каманды з 18 дзяржаў, у ліку якіх былі не толькі краіны былога СССР, але і Балгарыя, Грэцыя, Румынія, Сербія і Чарнагорыя, Паўднёвая Карэя, Японія. У неафіцыйным агульным камандным заліку Беларусь заняла трэцяе месца, саступіўшы толькі Расіі і Малдове. Намінацыя ж «веб-дызайн» стала «кароннай» для беларусаў. Залаты медаль за

лепшыя веб-дызайн атрымаў студэнт 2-га курса аддзялення дызайну віртуальнага асяроддзя Беларускай акадэміі мастацтваў Дзмітрый Карніенка. Яго ж аднакурснік Данііл Рыбін быў узнагароджаны дыпламам «За высокае выканаўчае майстэрства». На наступных жа Маладзёжных Дэльфійскіх гульнях краін-удзельніц СНД, якія на гэты раз ладзіліся ў Казахстане ў 2006 годзе, Данііл Рыбін атрымаў у намінацыі «Веб-дызайн» 2-е месца.

Але Дэльфійскія гульні – гэта не адзіны міжнародны конкурс, у якім паспяхова ўдзельнічаюць нашы маладыя дызайнеры. Так, вялікай папулярнасцю карыстаецца Кіеўскі фестываль рэкламы. У 2000 годзе, калі фестываль набыў статус міжнароднага, у ім удзельнічала 60 работ з Беларусі. Тады ў фестывалі спаборнічалі дызайнеры-рэкламісты з Расіі, Малдовы, Грузіі, Славеніі, краін Балтыі. На іх фоне беларусы выглядалі зусім годна. Практычна ўсе яны вярнуліся дамоў з прызамі. Асабліва ж паспяхова беларусы выступілі на 5-ым Кіеўскім міжнародным фестывалі рэкламы ў 2004 годзе. Тут яны занялі ажно сем першых месцаў. Гэта прадстаўнікі беларускіх рэкламных агенцтваў «Крынь», «FORTE GREY», «Сэлмон ДДБ», «Белая карона», «Astronim», «Red Graphic Systems», «The Best of Print».

З'яўляюцца работы беларускіх маладых дызайнераў і на спецыялізаваных выставах ў далёкім замежжы. Так, ў 2006 годзе на буйнейшым еўрапейскім кірмашы дызайну Tendence Lifestyle ў Франкфурце былі прадстаўлены работы студэнткі факультэта дызайну Беларускай акадэміі мастацтваў Алены Трафімавай. Удзельнічала ж у гэтым мерапрыемстве 40 дызайнераў з 22 краін. Арганізатары кірмашу бачылі сваю задачу ў тым, каб падтрымаць маладых дызайнераў. Таму раздзел «Таленты. Юныя дызайнеры» быў самым насычаным і цікавым. Трапіць ў каталог такога мерапрыемства вельмі прэстыжна. Работы ж Алены нічым не саступалі работам дызайнераў з іншых краін.

Своеасаблівым аглядам работ маладых дызайнераў з'яўляюцца і штогадовыя абароны дыпломных праектаў у вну нашай краіны. Заўсёды гэта вельмі цікавае «шоу». З самага ж пачатку XXI стагоддзя ў дыпломных абаронах

наших маладых дызайнераў з'яўляюцца новыя тэндэнцыі. Ужо ў 2001 годзе на абарону ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў упершыню выходзяць работы па Web-дызайну. Гэта быў эксперымент і пэўная рызыка. Эксперымент удаўся. Праекты па Web-дызайну былі з поспехам абаронены. Адна з гэтых работ уяўляла сабой сайт кафедры графічнага дызайну, які стварыў Ягор Тураў. Лагатып кафедры, які распрацаваў дыпломнік, графіка для асобных раздзелаў праекта, Flash-закладка, розныя падыходы пры праектаванні раздзелаў сайта выглядалі як прадуманыя і пераканаўчыя рашэнні. Другая дыпломная работа – прэзентацыя сеткі кафедры дызайну, якую выканала Кацярына Рэгідоўская, адрознівалася дэталёвым планаваннем і дакладнай структурай. Інфармацыйная архітэктара праекта была дадзена ў такіх дэталях, якія складана знайсці нават у буйных прафесійных праектах. Графічная частка абодвух праектаў адпавядала спецыфіцы задачы – нават пры мімаходным аглядзе работ нельга было памыліцца ў суаднесенасці іх з адпаведнай кафедрай Акадэміі. Дыплом па інтэрактыўнай навучальнай гульні Кацярыны Голуб таксама пакінуў уражанне прафесійнай і глыбока прадуманай работы, што заслугоўвае рэальнага ўкаранення.

Пазней Акадэмія мастацтваў падмацоўвала свой поспех у абаронах дыпломных праектаў па Web-дызайну, але не забываючыся, натуральна, і пра больш традыцыйныя тэмы – аўтамабілі, бытавыя прыборы, плакаты, рэкламную ўпакоўку і інш. Характэрнай асаблівасцю дыпломных работ робіцца тое, што аб'екты выконваюцца ўжо не пэнзлем, не аэрографам, не рэйсфедэрам, а з дапамогай камп'ютэрных тэхналогій.

Пераходзячы ад Акадэміі мастацтваў да дыпломных праектаў іншых вун, дзе рыхтуюць дызайнераў, адзначым, што ў Віцебскім дзяржаўным тэхналагічным ўніверсітэце, які адрозніваецца імкненнем да «авангардных» праектаў, у сілу гістарычных традыцый «сцвярдзальнікаў новага мастацтва» шмат увагі надаюць навізне ў інтэрпрэтацыі выяўленчых прыёмаў і выкарыстанню нестандартных матэрыялаў. Званне выпускніка кафедры дызайну ВДТУ абавязвае быць зваро-

чаным да Віцебска як да культурнага цэнтра Беларусі. Лепшыя дыпломныя работы тут абапіраюцца на традыцыі Віцебскага рэнесансу, працягваючы і развіваючы яго. За кожным дыпломным праектам стаіць пошук адэкватнага вобразу, насычанага знакавай семантыкай. Прынцыпы, пакладзеныя ў аснову фестывалю «Арт-сесія», знаходзяць сваё адлюстраванне і ў метадычных падыходах да дыпломнай работы. Дыпломы ВДТУ ўспрымаюцца як магчымасць самасцвярджэння і самарэалізацыі, яны падкупляюць сваёй шчырасцю і свежасцю.

Дыпломныя дызайнерскія праекты выпускнікоў кафедры мастацтваў Дзяржаўнага інстытута кіравання і сацыяльных тэхналогій БДУ заўсёды дэманструюць творчыя памкненні будучых дызайнераў, цесную сувязь тэм і праектных рашэнняў з актуальнымі тэндэнцыямі сучаснага сусветнага дызайну. Спецыфіка падрыхтоўкі дызайнераў тут, перш за ўсё, звязана з інтэграцыяй прафесійнай і мастацкай падрыхтоўкі з унікальным патэнцыялам універсітэта ў галіне інфармацыйных тэхналогій, экалагічных праблем, філасофіі культуры і мастацтвазнаўства. Гэты сінтэз дазваляе надаць падрыхтоўцы дызайнераў сучасны характар, які спалучае асяродкавае бачанне аб'ектаў праектавання, канцэптуалізацыю праекта ў кантэксце экалагічных сацыякультурных фактараў, навейшыя тэхналогіі камп'ютэрнага мадэлявання рэчавага асяроддзя.

У 2005 годзе быў першы выпуск дызайнераў кафедры дызайну гуманітарнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Навучанне тут не прадугледжвае якой-небудзь вузкай спецыялізацыі ў дызайн-дзейнасці. Універсалізм і рознакіраванасць, глыбокае веданне фактычнага матэрыялу, валоданне новымі камп'ютэрнымі тэхналогіямі прыцягвае ўвагу вялікіх кампаній і маленькіх фірм да выпускнікоў кафедры. Пра шырыню інтарэсаў будучых дызайнераў-канцэптуалістаў гавораць тэмы работ, якія штогод прадстаўляюць на абарону выпускнікі кафедры.

У 2007 годзе у Беларускім нацыянальным тэхнічным універсітэце адбыўся першы выпуск архітэктараў-дызайнераў па спецыяльнасці «Урбадызайн». Гэта тыя маладыя людзі, якія падрыхтаваны для пра-

цы з прасторай і адзінкавай формай у гэтай прасторы. Архітэктурны дызайн – гэта гармонія ландшафту, архітэктуры, рэчавага напаўнення і зместу, гэта ідэя «ачалавечанай прасторы», якая аб'ядноўваецца ў адзіным бачанні гарадскіх вуліц, паркаў і плошчаў. Спецыялістам, які здольны бачыць гарадскія «прадметы» у такім абагульненым ракурсе, і з'яўляецца архітэктар-дызайнер. Па выніках абароны дыпломных праектаў студэнтаў БНТУ экзаменацыйная камісія прапанавала дзевяць выпускнікоў для ўступлення ў Беларускі саюз архітэктараў і чатырох – у Беларускі саюз дызайнераў.

У 2011 годзе прайшла першая абарона дыпломных работ і на кафедры дызайну Мінскага інстытута кіравання. Тут прафесіяналамі-дызайнерамі сталі адразу 50 выпускнікоў. Дыпломы студэнты атрымалі па двух спецыялізацыях: дызайн інтэр'ераў і дызайн віртуальнага асяроддзя. Тэмы дыпломных работ былі самыя разнастайныя. Гэта і афармленне інтэр'ераў гасцініц, магазінаў, дзіцячых садкоў, жылых кватэр, і тэматыч-

ныя сайты ў Інтэрнеце, і фірмовыя стылі, і серыі рэкламных плакатаў, і шмат чаго іншага. Некалькі выпускнікоў-дызайнераў былі рэкамендаваны для паступлення ў магістратуру.

Такім чынам, можна зрабіць выснову, што сёння маладзёжны дызайн у нашай краіне развіваецца дастаткова актыўна. Цэлы шэраг вышэйшых навучальных устаноў вядзе прафесійную падрыхтоўку ў гэтай галіне. Актыўна развіваецца і практычная дзейнасць маладых беларускіх дызайнераў. Паспяхова яны ўдзельнічаюць ў рэспубліканскіх і міжнародных дызайнерскіх конкурсах, атрымліваючы на іх прэстыжныя ўзнагароды. Ёсць, праўда, і пэўныя праблемы ў гэтай сферы, што прымушае некаторых маладых таленавітых айчынных дызайнераў уязджаць за мяжу, дзе яны, дарэчы, як мы бачылі, дасягаюць вялікіх поспехаў. Аднак паступова для дызайнерскай моладзі Беларусі адкрываецца ўсё большыя магчымасці прымяніць свае творчыя сілы ў сваёй краіне. Таму можна лічыць, што ў нас будучыня за дызайнам, і ў першую чаргу, дызайнам маладых.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается современное состояние молодежного дизайна Беларуси. Дается картина сегодняшнего уровня дизайнерского образования в стране. Характеризуются белорусские вузы, в которых ведется образование в области дизайна. Анализируются особенности дипломных дизайнерских работ в описываемых высших учебных заведениях. Показываются особенности практической работы молодых дизайнеров, характеризуются профессиональные конкурсы, в которых участвует белорусская дизайнерская молодежь, описываются работы победителей.

SUMMARY

The article deals with the modern youth design in Belarus. It shows the modern level of design education in the country. The article characterizes Belarusian higher educational establishments that provide education in the sphere of design. It analyzes diploma works on design presented in the mentioned higher educational establishments. It shows peculiarities of practical work of young designers in Belarus. It characterizes professional competitions in which young Belarusian designers take part – both at national and at international level. The works of young Belarusian authors who have won at these competitions are described.